

КИЇВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ  
ІНОЗЕМНИХ МОВ

На правах рукопису

СУМАРКОВ Сергій Генадійович

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНА ВАРІАТИВНІСТЬ  
І ІНТОНАЦІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ РОЗПОВІДНИХ ВИСЛОВЛЕНЬ  
/експериментально-фонетичне дослідження на матеріалі  
французької мови/

Спеціальність - 10.02.05 - романські мови

А в т о р е ф е р а т  
дисертації на здобуття вченого ступеня  
кандидата філологічних наук

Київ - 1992

02026.507  
Робота виконана на кафедрі теоретичної та експериментальної фонетики германських і романських мов Київського державного педагогічного інституту іноземних мов

Науковий керівник - кандидат філологічних наук  
професор М.П.ДВОРЖЕЦЬКА

Офіційні опоненти - доктор філологічних наук  
професор Л.І.ПРОКОПОВА

кандидат філологічних наук  
В.І.МЕЛЬНИК

Провідна установа - Горлівський державний педагогічний  
інститут іноземних мов

Захист відбудеться "12" лютого 1993 року о \_\_\_\_ годині на засіданні спеціалізованої ради ІІЗ.ІА.01 по присудженню наукового ступеня кандидата наук у Київському державному педагогічному інституті іноземних мов /252150, вул. Червоноармійська, 73/.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці інституту.

Автореферат розіслано " " січня 1993 року.

Вчений секретар  
спеціалізованої ради

Л.П.СМЕЛЯКОВА

ЛННБ України ім.В.Стефаника



00825767 (Z)

ЛННБ ім. В. Стефаника  
АН УРСР

Реферована дисертаційна робота становить експериментально-фонетичне дослідження, присвячене вивченню функціонально-семантичних різновидів розповідних висловлювань /РВ/ та їх інтонаційної організації.

Об'єктом дослідження у даній роботі є сукупність різноманітних в структурному й семантичному відношенні розповідних висловлювань, формально-граматичним корелятом яких є просте двоскладове розповідне речення.

Предмет вивчення становлять функціонально-семантичні особливості РВ і основні закономірності взаємодії просодичних підсистем в актуалізації досліджуваних висловлювань.

Актуальність теми зумовлена загальною спрямованістю сучасних експериментально-фонетичних досліджень на вивчення взаємозв'язку інтонації, семантики і функціонування синтаксичних одиниць в процесі комунікації. Звернення до функціонально-семантичного аспекту просодичної організації РВ дозволяє виявити багатозначність даного типу висловлювань і способи її просодичної інтерпретації. Актуальність даного дослідження визначається також можливістю дидактичного застосування його результатів у навчанні іноземних мов.

Основною метою роботи є встановлення закономірностей в інтонаційному вираженні комунікативно-синтаксичної структури і суб'єктивно-модальної спрямованості РВ.

Припущення про те, що актуалізація функціонально-семантичних різновидів РВ у французькому мовленні визначається інтонаційними особливостями реалізації їх тема-рематичної структури і суб'єктивно-модальної спрямованості, складає робочу гіпотезу.

Мета і гіпотеза дослідження визначили необхідність вирішення наступних конкретних завдань:

- створити функціонально-семантичну типологію РВ;
- описати взаємодію інтонаційних засобів актуалізації РВ;
- виявити інваріантні та варіативні інтонаційні ознаки функціонально-семантичних різновидів РВ;
- встановити інтонаційні характеристики структури актуально-го членування вказаних висловлювань;
- визначити інтонаційні засоби вираження суб'єктивної модальності і їх взаємодію з лексичними засобами.

Наукова новизна роботи визначається предметом дослідження і полягає в застосуванні функціонально-семантичного

підходу до вивчення просодичної організації французьких РВ, у виявленні особливостей взаємодії просодичних підсистем і встановленні ступеня кореляції їх ознакових параметрів у вираженні функціонально-семантичного потенціалу досліджуваних висловлювань.

Матеріал дослідження складають письмові озвучені тексти художніх творів сучасних французьких авторів /переважно другої половини 20 століття/, а також змодельовані носіями мови фрагменти текстів, що містять необхідні для аналізу конструкції висловлювань /загальний час звучання 4 години/. Об'єм матеріалу експериментально-фонетичної частини дослідження, що був записаний на інтонографі, налічує біля як 500 досліджуваних конструкцій.

Для реалізації поставлених завдань була використана комплексна методика, що поєднує такі прийоми і методи лінгвістичного аналізу мовних одиниць як структурно-семантичний, контекстуальний, аудитивний, інтонографічний, математико-статистичний, що відтворює інтеграційні тенденції сучасного лінгвістичного пошуку. Залучення апаратури і сучасних методів дослідження звукової матерії забезпечило наукову достовірність одержаних даних і висновків.

Теоретична значимість даної роботи визначається конкретною розробкою приватного аспекту комунікативної типології висловлювань, одержанням нових даних про семантико-синтаксичну організацію в процесі актуалізації РВ і закономірностях їх функціонального варіювання в сучасній французькій мові, поглибленням наших знань про роль інтонації в реалізації таких комунікативних /модусних/ категорій як актуальне членування і модальність, встановленням константних і варіативних інтонаційних ознак РВ та їх функціонально-семантичних різновидів. Отримані в результаті дослідження дані допомагають висвітлити питання про взаємозв'язок і взаємообумовленість інтонаційної форми та змісту висловлення як комунікативної одиниці.

Практична цінність дослідження полягає у використанні його основних положень і висновків при читанні лекцій і проведенні семінарських занять з курсів теоретичної граматики /розділ "Комунікативні типи висловлювань"/ і теоретичної фонетики /розділ "Інтонація"/, а також спецкурсу з питань інтонаційно-сислової організації висловлювань і текстів у сучасній французькій мові. Отримані в роботі результати можуть знайти застосування в практиці викладання фонетики французької мови, зокрема, при

навчання інтонаційним моделям РВ.

Результати дослідження застосовувались при написанні курсових та дипломних робіт в Київському державному педагогічному інституті іноземних мов.

**А п р о б а ц і я р о б о т и.** Основні результати дослідження були відтворені в доповідях на науково-практичних конференціях молодих учених /Київ 1987, 1988, 1989, 1990/, міжвузівській конференції по комплексній колективній темі "Основні категорії стилістики і лінгвістики тексту в синхронії і діяхронії та лінгвометодичні аспекти дослідження" /Київ 1988/. Результати роботи обговорювались на засіданнях кафедри теоретичної та експериментальної фонетики германських та романських мов Київського державного педагогічного інституту іноземних мов.

**П о л о ж е н н я , щ о в и н о с я т ь с я н а з а х и с т :**

1. Функціонально-семантична типологія РВ формується на основі комплексу різних факторів, що беруть участь в актуалізації висловлення. До числа останніх належать семантико-синтаксична структура висловлення, формально-граматичним корелятом якого є просте двоскладове розповідне речення, актуальне членування, суб'єктивна модальність, просодична організація, діагностуючий контекст.

2. Сукупність різноманітних в структурному і семантичному відношенні РВ поділяється на автосемантичні і синсемантичні, котрі виділяються на основі діагностуючого контексту, що визначає їх актуальне членування, суб'єктивну модальність і просодичну організацію. Виходячи із актуального членування, автосемантичні висловлювання можуть бути кваліфіковані як загальноінформативні, а синсемантичні - як частковоінформативні і часткововерифікативні.

3. В аспекті суб'єктивної модальності, яка може бути виражена як експліцитно /із використанням лексико-граматичних засобів/, так і імпліцитно, РВ відтворюють різноманітні достовірності: просту, категоричну і проблематичну. При цьому інформативні висловлювання відбивають просту достовірність і є констатуючими висловлюваннями, а верифікативні - всі три достовірності і визначаються як констатувачі, категоричні і гіпотетичні.

4. Інваріантом /основною абстрактною схемою/ РВ виступає автосемантичне висловлення, по відношенню до якого виділені типи синсемантичних висловлювань є варіантами. На цій підставі інтонаційною моделлю РВ є інтонаційна структура автосемантичних висловлювань, а інтонаційні структури синсемантичних висловлювань вис-

тупають як II варіанти.

5. Кожен із виділених типів синсемантичних РВ має свої константні просодичні ознаки, що маніфестуються різноманітною дистрибуцією в структурі актуального членування:

- інтонаційні характеристики тематичного сегмента в усіх функціонально-семантичних різновидах РВ визначаються його позицією у висловленні /ініціальною чи термінальною/, але не залежать від суб'єктивно-модальної спрямованості висловлення;

- ознакові параметри рематичного сегмента, незалежно від його розташування у фразі, визначаються типом суб'єктивно-модального значення, що відтворюється у висловленні.

**С т р у к т у р а р о б о т и.** Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списків використаної літератури та джерел ілюстративного матеріалу.

**У в с т у п і** обґрунтовується вибір теми, виділяються об'єкт і предмет дослідження, визначаються актуальність, мета та завдання роботи, розкриваються її новизна, теоретична значимість і практична цінність, формулюються основні положення, що виносяться на захист.

**У п е р ш о м у** розділі викладаються теоретичні передумови дослідження: узагальнюються дані по комунікативній типології висловлювань, досліджується роль актуального членування в процесі породження РВ, встановлюються функціонально-семантичні різновиди досліджуваних висловлювань на основі їх актуального членування і формально-граматичної структури з урахуванням їх суб'єктивно-модальної спрямованості, аналізуються лінгвістичні дані про інтонаційні засоби вираження комунікативно-синтаксичної структури і суб'єктивно-модальної спрямованості РВ, а також про взаємодію засобів різноманітних мовних рівнів при їх актуалізації.

**Д р у г и й** розділ містить опис програми і методики проведення експериментально-фонетичного дослідження, що включає аудиторський та електроакустичний аналізи, статистичну обробку експериментальних даних.

**У т р е т ь о м у** розділі, присвяченому лінгвістичній інтерпретації даних аудитивного, акустичного і статистичного аналізів, визначаються основні тенденції і закономірності взаємодії просодичних підсистем у вираженні функціонально-семантичної організації РВ із урахуванням участі в ньому мовних засобів різних рівнів.

У висновках узагальнюються результати експериментально-фонетичного дослідження і намічаються перспективи подальшої розробки розглянутих проблем.

### Основний зміст роботи

Трьом основним комунікативним цілям - повідомленню, питанню, волевиявленню - відповідає традиційна класифікація висловлювань за комунікативною спрямованістю, згідно з якою виділяються розповідні, питальні і спонукальні висловлювання в залежності від інтенції автора в конкретному акті комунікації.

Однією з актуальних проблем подальшої розробки комунікативних типів висловлювань є вивчення розповідних висловлювань у функціонально-семантичному аспекті, оскільки "розповідальність" як комунікативно-синтаксичний феномен не має узагальнюючої якісної характеристики, як це має місце при вираженні спонукання, прохання чи запитання.

Звернення до функціонально-семантичного аспекту висловлювань дозволяє вивчати останні на основі їх семантико-синтаксичної структури, комунікативно-синтаксичної організації, модальної спрямованості, просодичних характеристик, контекстних умов, за яких відбувається актуалізація РВ, а також дає можливість їх адекватної класифікації<sup>1</sup>.

В роботі паралельно вживаються терміни "висловлення" і "речення". Висловлення прирівнюється до актуалізованого в мовленні речення. Воно визначається нами на основі смислових, а не структурних ознак. Під терміном "речення" розуміється формально-граматична схема, синтаксичний корелят актуалізованого висловлення. Вивчаючи комунікативний процес, ми звертаємося до висловлення, структурним корелятом якого є просте двоскладове розповідне речення.

Семантична структура РВ подається в даному дослідженні із використанням понять модуса і диктума, введених в лінгвістичний ужиток Ш.Баллі<sup>2</sup>. Диктум відтворює подію як певний фрагмент екстралінгвістичної дійсності, модус виражає спосіб її уявлення - відношення

1. Rossi M. et autres. L'intonation: de l'acoustique à la sémantique. - Paris: Klincksieck, 1981. - P.319.

2. Баллі Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка. - М.: Изд-во иностр. лит-ры, 1955. - С.44.

описуваної події до дійсності і мовця до повідомлення. В модусі відбувається оцінка, інтерпретація диктальної події. Він охоплює мінливі елементи висловлення, суб'єктивно-забаранені, що залежать від того, хто говорить. В модусі міститься вказівка на комунікативне завдання висловлення<sup>1</sup>. Усі модусні категорії, за допомогою яких відбувається актуалізація диктуму РВ, не розглядаються в даному дослідженні. Ми обмежуємося категоріями актуального членування і суб'єктивної модальності, оскільки вони відіграють першочергову роль в функціонально-семантичній типології РВ і взаємодіють з їх інтонаційною організацією.

Вся сукупність різноманітних в структурному і семантичному відношенні РВ поділяється на автосемантичні і синсемантичні. Головним критерієм їх виділення є діагностуючий контекст. Поняття діагностуючого контексту включає в себе екстралінгвістичний /загальна ситуація мовленнєвого акту, фонові знання/ і лінгвістичний мікро- /контекст, що обмежується рамками одного висловлення/ та макро- /включає декілька висловлювань/ контексти. Для автосемантичних висловлювань діагностуючим контекстом є лінгвістичний мікроконтекст, для синсемантичних - лінгвістичний макроконтекст в поєднанні з екстралінгвістичним контекстом.

З точки зору категорії інформативності /актуального членування/ автосемантичні РВ можуть бути кваліфіковані як загальноінформативні, а синсемантичні - як частковоінформативні, часткововерифікативні і загальноверифікативні /останній тип РВ не ставав об'єктом даної роботи, оскільки він не відповідає досліджуваній структурній схемі/.

Поділ висловлювань на інформативні і верифікативні базується на подвійній інформаційній природі висловлення: будь-яке висловлення містить актуальну і фактуальну інформацію. Остання розглядається як констатація, відтворення якогось факту об'єктивної дійсності і виражається у формально-граматичній структурі речення. Актуальна інформація виділяє найважливіший аспект фактуальної інформації, тобто розподіляє компоненти формально-граматичної структури між складом теми і складом реми.

Актуальна інформація може мати різний характер в різних повідомленнях. В деяких випадках вона охоплює всю фактуальну інфор-

---

1. Гак В.Г. Теоретическая грамматика французского языка. Синтаксис. - М.: Высш. школа, 1986. - С.56.

цію, в інших - зосереджується на одному якомусь аспекті цієї інформації. Вона може мати або характер нового повідомлення і передаватися загально- і частковоінформативними висловлюваннями, або характер реакції на думку, припущення чи сумнів співрозмовника, тобто бути чимось схожим на верифікацію достовірності факту чи події і передаватися загально- і часткововерифікативними висловлюваннями.

Відповідність між формально-граматичною і комунікативною структурами, що відтворюють фактуальну і актуальну інформацію висловлювань, у французькій мові представлено у вигляді найбільш рекуррентних комунікативно-синтаксичних структур РВ у таблиці I.

Таблиця I.

Комунікативно-синтаксичні структури французьких РВ

автосемантичні РВ		синсемантичні РВ		
загальноінформативні	частковоінформативні		часткововерифікативні	
	НК	ІК	НК	ІК
$S^T - V^R$	$CS^T - V^R$	$V^R - S^T$	$S^T - V^R$	$S^T - V^R - C^T$
$S^T - VC^R$	$DS^T - V^R$	$S^R - V^T$	$CS^T - V^R$	$S^T - V^R - D^T$
$S^T - VD^R$	$SV^T - C^R$	$C^R - SV^T$	$SV^T - C^R$	$SV^T - C^R - S^T$
$S^T - VQ^R$	$SV^T - D^R$	$D^R - SVCD^T$	$DV^T - S^R$	$S^R - V^T$
$DS^T - V^R$	$SV^T - Q^R$	$S^R - V^R - S^T$	$S^T - VQ^R$	$S^T - V^R - S^T$
$QS^T - V^R$	$S^T - V^R$	$S^R - VD^T$	$SV^T - D^R$	$S^R - VCC^T$
$CS^T - V^R$	$V^T - S^R$	$S^T - V^R - D^T$	...	...
	$CV^T - S^R$	...		
	$DV^T - S^R$			
	$VD^T - S^R$			
	...			

T - тема, R - рема, S - підмет, V - присудок, C - додаток, D - обставина, Q - якісна характеристика, НК - нормативна конструкція, ІК - інвертована конструкція.

З точки зору суб'єктивної модальності, яка відтворює ставлення мовця до диктальної частини висловлення, РВ виражають різні достовірності /просту, категоричну і проблематичну/ і поділяються на констатуючі, категоричні і гіпотетичні. Суб'єктивно-модальні

значення висловлювань, що можуть бути відтворені експліцитно /із використанням лексико-граматичних засобів/ та імпліцитно, зумовлюється приналежністю поданих синтаксичних побудов до певного комуникативно-синтаксичного типу висловлювань /інформативного або верифікативного/. Інформативні РВ передають лише просту достовірність і їм відповідають лише констатуючі висловлювання. Верифікативні висловлювання відтворюють усі три достовірності і їм відповідають констатуючі, категоричні і гіпотетичні РВ.

Визначені на базі вищевикладених характеристик функціонально-семантичні різновиди РВ вдається за можливе підсумувати у таблиці 2.

Таблиця 2.  
Функціонально-семантичні різновиди РВ

діагностуючий контекст	функціонально-семантичні різновиди РВ				
	автосемантичні	синсемантичні			
актуальне членування	загальноінформативні	частковоінформативні	часткововерифікативні		
суб'єктивна модальність	констатуючі	констатуючі	констатуючі	категоричні	гіпотетичні

Одним з найважливіших факторів актуалізації висловлювань і диференціації їх функціонально-семантичних різновидів є інтонація<sup>I</sup>.

Вивчення закономірних зв'язків між функціонально-семантичною організацією та інтонаційною структурою РВ здійснювалось у відповідності з основними завданнями дослідження за комплексною методикою, що включає аудитивний і акустичний аналізи та лінгвістичну інтерпретацію експериментальних даних.

Корпус досліджуваного матеріалу склали понад 400 реалізацій фрагментів художніх творів сучасних французьких авторів, що містять більш як 500 експериментальних фраз, а також понад 100 мікродіалогів, створених носіями французької мови і що включають РВ різних функціонально-семантичних типів при схожому лексичному складі.

Відібраний для студійного запису матеріал начитано інформантами /4 диктори 20-30-річного віку/, що мають досвід роботи по озвучуванню навчальних курсів. Запис експериментального матеріалу

I. Fougeron I. Prosodie et organisation du message: Analyse de la phrase assertive en russe contemporain. - Paris: Klincksieck, 1989. - P.453.

здійснений у спеціально обладнаній студії звукозапису Київського державного педагогічного інституту іноземних мов на магнітофоні СТМ-210Б.

У відповідності із завданнями експериментального дослідження аудитивний аналіз проводився двома групами аудиторів. До першої входило сім носіїв французької мови, що мають філологічну підготовку і практику аудіювання мовленнєвих творів. Друга група складалася з п'яти фонетистів, досвідчених аудиторів.

Аудитивний аналіз експериментального матеріалу аудиторами-інформантами здійснений згідно накреслених цілей визначення його відповідності нормам французького розмовного мовлення, ступеня природності в реалізації експериментального матеріалу, визначення відповідності інтонації мовленнєвому контексту, виявлення інформативно важливих ділянок висловлювань і ступеня впевненості мовця у тому, що він висловлює.

Матеріалом для аудиторського аналізу фонетистів послужили вичленені з контексту і змонтовані на робочу магнітну стрічку експериментальні фрази.

Аудитори-фонетисти визначили і графічно відтворили рух основного тону голосу на тематичній і рематичній ділянках інтонаційної структури РВ, а також на головнонаголошених складах даних сегментів, визначили тональний рівень завершення ритмогруп /РГ/ теми і реми, силу і темп вимовлення висловлювань.

Аналіз сприймаємих параметрів підсистем тону, інтенсивності і тривалості РВ показав, що поруч із наявністю загальних рис в їх реалізації виявлені і відмінності в дистрибуції і ступені їх рекуррентності. Ці відмінності стосуються насамперед висловлювань, в яких відсутні формальні показники суб'єктивно-модальних значень достовірності, внаслідок чого вирішальну роль в їх диференціації відіграють інтонаційні ознаки. На цій підставі інтонографічного аналізу зазнавали головним чином ті РВ, в яких суб'єктивно-модальні значення виражені імпліцитно.

Акустичний аналіз експериментального матеріалу /усього 250 РВ/ проводився на інтонографі І-80 із урахуванням частотних, динамічних і темпоральних параметрів.

Цифрові дані обробки електроакустичного сигналу виражені у відносних одиницях, отриманих шляхом переведення абсолютних показників вимірів кожного з параметрів у відсотки.

Математико-статистична обробка даних інструментального аналі-

зу дозволила встановити акустичні кореляції перцептивних ознак інтонаційної організації висловлювань і визначити випадковість або закономірність характеру розходжень значень порівнюваних ознак.

Мета лінгвістичної інтерпретації полягала у визначенні інваріантних і варіативних інтонаційних ознак РВ, що були отримані на перцептивному і акустичному рівнях.

Як еталонні інтонаційні ознаки суб'єктивно-модальних типів РВ розглядалися параметри, що були вирізнені в результаті аналізу висловлювань, в яких інтонація виступала провідним засобом вираження суб'єктивно-модального значення, оскільки вплив лексико-граматичних факторів, як було встановлено, утворює надмірність засобів їх вираження і приводить до того, що інтонаційні ознаки, які відповідають даному суб'єктивно-модальному різновиду РВ, не завжди знаходять свою реалізацію, а замінюються ознаками іншого типу.

Дослідження провідних інтонаційних ознак, що диференціюють установлені функціонально-семантичні різновиди, дало можливість фонологічного опису даних висловлювань.

Як інваріантні інтонаційні ознаки автосемантичних висловлювань, виділених в результаті проведеного дослідження, ми відзначаємо:

- висхідно-спадний тональний контур висловлення, в якому висхідна частина оформлює тематичний сегмент висловлення із локалізацією тонального максимуму на головнагоголошеному складі теми, а спадна - рематичний сегмент. За наявності двох РГ теми початкова РГ, виражена С, D, Q, характеризується більш високим рівнем завершення тонального контуру;

- середню підвищену зону реалізації тонального максимуму висловлення;

- рівню /висхідну/ конфігурацію тону на головнагоголошеному складі теми і рівню /спадну/ - на ядерному складі РГ реми;

- середню зону реалізації частотного діапазону висловлення і звужений діапазон ЧОТ рематичного сегменту;

- середню і малу зони реалізації інтенсивності;

- збільшену і максимальну середньоскладову тривалість звучання висловлення.

Синсемантичні структури РВ НК, крім висловлювань з промініалізованими суб'єктом-темою, актуалізуються в мовленні за допомогою інтонаційних засобів, властивих автосемантичним висловлюван-

ням /моделі тональних контурів даних РВ подані на малюнках I і 2/. Той самий тип висловлювань, але із прономіналізованим суб'єктом-темою, що приєднується до рематичного сегмента в силу своєї ненаголошеності має інтонаційні ознаки реми автосемантичних РВ, а при наявності РГ теми  $T_I$  /С, D, Q / він має інтонаційні характеристики автосемантичного висловлення.

Інваріантними інтонаційними ознаками констатуваних РВ ІК є:

- висхідно-спадний і спадний тональні контури реми, спадний та рівний рух тону в РГ теми, що знаходиться в кінцевій позиції у фразі, і висхідний в РГ теми  $T_I$ , що знаходиться в початковій позиції;
- висока і середня підвищена зони реалізації висотнотонального максимуму;
- рівна чи спадна конфігурація тону в головнаголошених складах реми і теми, що знаходиться в кінцевій позиції у фразі; висхідний чи рівний тон в головнаголошеному складі РГ теми  $T_I$  /тональні моделі подані на малюнках 3 і 4/;
- розширений і середній діапазон ЧОТ висловлення;
- середня зона реалізації частотного діапазону реми;
- середня зона реалізації максимуму інтенсивності;
- переважання збільшеної середньоскладової довготи висловлення.

Основні інваріантні інтонаційні ознаки категоричних РВ відтворені в інтонаційних моделях даних висловлювань /мал. 5 і 6/. Серед інших параметрів категоричних РВ виділяємо:

- розширений /рідне широкий/ діапазон ЧОТ для ІК; середній - для НК;
- переважно середня зона реалізації частотного діапазону реми;
- виділеність кінцевої РГ за середнім рівнем інтенсивності в порівнянні з початковою в категоричних РВ НК;
- середня і збільшена середньоскладова довгота висловлення в НК, збільшена і максимальна - в ІК.

До константних інтонаційних ознак гіпотетичних РВ /мал.7/ відносяться тональні контури тематичного і рематичного сегментів, конфігурація ядерного тону, локалізація і величина частотного максимуму. Серед інших ознакових параметрів даного типу висловлювань можна виділити звужений частотний діапазон висловлення і реми, се жодно і велику зони реалізації максимальних значень ЧОТ для НК, середню і малу - для ІК, максимальну /рідне збільшену/ середньоскладову довготу висловлення.

Моделі тональних контурів  
функціонально-семантичних різновидів РВ  
Констатуючі РВ НК /автосемантичні і синсемантичні/  
Малюнок 1.

Малюнок 2.

Тональні рівневі зони	РГ теми	РГ реми	РГ теми T <sub>I</sub>	РГ теми	РГ реми
висока	_____	_____	_____	_____	_____
сер.підвищ.	_____	_____	_____	_____	_____
сер.знижена	_____	_____	_____	_____	_____
низька	_____	_____	_____	_____	_____

... On court. Les voitures s'arrêtent. La foule est criapée.  
Les premiers rangs se bousculent pour voir le sang. Une dame  
fend la presse. (Vaillant-Couturier) S<sup>T</sup>- VC<sup>R</sup>

/Автосемантичне, загальноінформативне РВ, мал.1/

- Comment est-elle? dit Denise.

- Pour l'instant elle dort, dit-il.

(Beauvoir) DS<sup>T</sup>- V<sup>R</sup>

/частковоінформативне РВ, мал.1/

L'homme débouche sur le chemin qui longeait la cote...  
Derrière lui un chien trotte. (Dabit) DS<sup>T</sup>- V<sup>R</sup>

Derrière lui un chien trotte. (Dabit) DS<sup>T</sup>- V<sup>R</sup>

/частковоінформативне РВ, мал.2/

Констатуючі РВ ІК /синсемантичні/

Малюнок 3.

Малюнок 4.

Тональні рівневі зони	РГ реми	РГ теми	РГ теми T <sub>I</sub>	РГ реми	РГ теми
висока	_____	_____	_____	_____	_____
сер.підвищ.	_____	_____	_____	_____	_____
сер.знижена	_____	_____	_____	_____	_____
низька	_____	_____	_____	_____	_____

Elle est retournée à Delat. C'était sa mère qui lui avait  
demandé de revenir à Delat. (Duras) S<sup>R</sup>- VD<sup>T</sup> /мал.3/

Alors ils avaient voulu le tuer, les Fritz... Et ils avaient  
pas réussi. (Merle) D<sup>T</sup>- V<sup>R</sup>- S<sup>T</sup> /мал.4/



Таблиця 3.

Основні інтонаційні ознаки рематичного сегменту функціонально-семантичних різновидів РВ

параметрові ознаки реми	функціонально-семантичні різновиди РВ					
	констатувачі		категоричні		гіпотетичні	
	НК	ІК	НК	ІК	НК	ІК
тональний контур рематичного сегменту	спадний, висхідно-спадний		висхідний, висхідно-спадний		рівний	
конфігурація ядерного тону	рівна, плавно спадна		висхідно-спадна		рівна	
частотний діапазон	звужений		середній		середній	
інтервал ЧОТ ядерного складу /в пт./	0- -2	-1- -3	-4- +3		-1- +1	0- +1
швидкість зміни ЧОТ в ядерному складі /в пт./50 мсек/	0- -0,6	-0,5- -1,5	-1,6- +2,1	-2- +2,5	-0,3 +0,4	0- +0,5
сер. рівень інтенсивності /у в/о/	22,4	50,2	52,5	60,3	32,6	34,2
відношення середньоскладової довготи реми/теми	1,6	0,89	1,82	1,16	1,9	1,06
відношення довготи ядерного складу до середньоскладової довготи фрази	1,58	1,66	1,68	1,76	1,26	1,21

Найбільшя сталок ділякою РВ з точки зору інтонаційних характеристик є тематичний сегмент.

Враховуючи вищенаведені інтонаційні диференційні ознаки функціонально-семантичних різновидів РВ, можна твердити, що диференціація інтонаційних моделей зводиться головним чином до відмінностей в інтонаційному вираженні компонентів комунікативної структури висловлювань:

- інтонаційні характеристики тематичного сегменту визначають-

ся його позицією у висловленні /в ініціалній позиції - висхідний тональний контур, локалізація максимуму ЧОТ і інтенсивності, рівна конфігурація тону в головнаоголошеному складі та ін.; в термінальній позиції - рівний або поступово спадний тональний контур, локалізація тонального і динамічного мінімумів, рівна конфігурація тону в головнаоголошеному складі та ін./, але не залежить від суб'єктивно-модальної спрямованості висловлення;

- інтонаційні ознаки рематичного сегменту, незалежно від його позиції у фразі, диференціюються на основі суб'єктивно-модального значення, що виражається в РВ /тональний контур - спадний в констатуваних, висхідний в категоричних, рівний в гіпотетичних висловлюваннях; конфігурація ядерного тону - рівна в констатуваних, висхідно-спадна в категоричних, рівна в гіпотетичних; частотний діапазон - звужений і середній в констатуваних, середній в категоричних, вузький в гіпотетичних РВ; інтервал і швидкість зміни ЧОТ в ядерному складі, середній рівень інтенсивності, відношення середньоскладової довготи реми до середньоскладової довготи теми, відношення довготи ядерного складу до середньоскладової довготи фрази/.

До додаткових просодичних ознак, що диференціюють досліджувані різновиди РВ, слід віднести величину тонального максимуму, частотний діапазон висловлення, величину максимуму інтенсивності, середньоскладову довготу висловлення.

Виходячи з набору ознак, що характеризують функціонально-семантичні різновиди РВ, стає можливим визначати за інтонаційними маркерами, з одного боку, структуру актуального членування, а з іншого - суб'єктивно-модальну спрямованість висловлювань.

Результати дослідження вносять уточнення в лінгвістичні основи вивчення інтонації РВ, створюючи передумови формування навичок просодичного оформлення різноманітних типів РВ у відповідності з контекстом вживання.

Проблеми, підняті в роботі, можуть отримати подальший розвиток у дослідженнях по створенню комунікативної типології висловлювань. Запропонована модель опису розповідних висловлювань в плані виявлення їх функціонально-семантичних і просодичних особливостей може бути екстрапольована на інші комунікативні типи висловлювань.

Основні положення дисертації  
відбито у наступних публікаціях:

1. Методичні вказівки по вивченню теоретичної фонетики французької мови для студентів денної та заочної форм навчання. - Київ: Київський пед. ін-т іноземних мов, 1987. - 36 с. /франц. мовою, в співавт./.

2. Функционально-семантический аспект просодической организации простого повествовательного предложения во французском языке / Киевский пед. ин-т иностр. яз. - Киев, 1988. - 7 с. - Деп. в ИНИОН АН СССР от 28.06.1988, № 34466.

3. Методичні вказівки до вивчення практичної фонетики французької мови для студентів III курсу факультету французької мови. - Київ: Київський пед. ін-т іноземних мов, 1988. - 36 с. /франц. мовою, в співавт./.

4. Интонация функционально-семантических типов простого повествовательного предложения во французском языке // Изучение динамического аспекта сегментных и супraseгментных единиц звучащего текста /Сб. науч. тр. - Киев: КГПИИЯ, 1988. - С.106-114.

---

Поля к печ. 30/18 92.      Формат 60×84<sup>1/16</sup>. Бумага  
тип. № 3      Печать офсетная. Уса. печ. л. 0,83. Уса. кр.-стр. 1,16  
Уч.-изд. л. 1,0      Тираж 100  
Зап. № 1-8106. Бесплатно.

---

Форм. св.пол.  
202151, г. Киев, ул. Волынская, 60.



Бесплатно

АВ 26.504